

ЎТМИШГА НАЗАР

4 - МАХСУС СОН

ВЗГЛЯД В ПРОШЛОЕ

СПЕЦИАЛЬНЫЙ ВЫПУСК - 4

LOOK TO THE PAST

SPECIAL ISSUE - 4

Бош мухаррир:
Главный редактор:
Chief Editor:

Муртазаева Рахбар Хамидовна
тарих фанлари доктори, профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Бош мухаррир ўринбосари:
Заместитель главного редактора:
Deputy Chief Editor:

Джураева Нилуфар Далибаевна
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон жаҳон тиллари университети

«Ўтмишга назар» илмий журнали таҳририй маслаҳат кенгаши
редакционный совет научного журнала «Взгляд в прошлое»
Editorial board of the scientific journal Looking into the past

Сагдуллаев Анатолий Сагдуллаевич
тарих фанлари доктори,
профессор, академик,
Ўзбекистон Миллий университети

Бобожонова Дилором Бобожонова
тарих фанлари доктори, профессор,
Ўзбекистон жаҳон тиллари
университети

Зияева Доно Хамидовна
тарих фанлари доктори, профессор,
ЎзР ФА Тарих институти

Кебадзе Мадонна
тарих фанлари доктори, Телави
давлат университети, Грузия

Аширов Адхам Азимбаевич
тарих фанлари доктори, профессор,
ЎзР ФА Тарих институти

Агзамова Гулчехра Азизовна
тарих фанлари доктори, профессор,
ЎзР ФА Тарих институти

Бурдиашвили Майя
тарих фанлари доктори, Телави
давлат университети, Грузия

Кожакеева Ляззат Темировна
тарих фанлари доктори, доцент,
Хотин-қизлар давлат педагогика
университети, Қозоғистон

Ульжаева Шохистахон Мамажоновна
тарих фанлари доктори,
Тошкент кимё - технология институти

Бабаджанова Нодира Абдуллаевна
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон давлат жаҳон
тиллари университети

Рахмонкулова Зумрад Бойхуразовна
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон Миллий университети

Гоффоров Шокир Сафарович
тарих фанлари доктори, профессор
Самарқанд давлат тиббиёт институти

Эргашева Юлдуз Алимовна
Тарих фанлари доктори, профессор,
Қариш муҳандислик-иқтисодиёт
институти

Теймураз Ахалмосулишвили
профессор, Телави давлат
университети, Грузия

Халикова Рахбар Эргашевна
тарих фанлари доктори, профессор,
Тошкент давлат техника университети

Ишанходжаева Замира Райимовна
тарих фанлари доктори, профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Абдуллаева Яхшибека Атамуратовна
тарих фанлари доктори, доцент
Нукус давлат педагогика институти

Мустафаева Нодира Абдуллаевна
тарих фанлари доктори
Ўзбекистон Республикаси
Фанлар академияси

Джоробекова Айнуэр Эшимбековна
тарих фанлари номзоди, профессор,
Дипломатия академияси,
Қозоғистон Республикаси

Ширванова Тарана Амирага кызы
тарих фанлари номзоди, доцент
Азербайджон давлат
иқтисодиёт университети

Ерметов Аваз Абдуллаевич
тарих фанлари доктори, доцент,
Ўзбекистон Миллий университети

Санпова Камола Давляталиевна
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон Миллий университети

Расулов Абдуллажон Нуриддинович
тарих фанлари доктори, профессор
Наманган давлат университети

Ковалев Борис Николаевич
тарих фанлари доктори, профессор
Россия ФА, Санкт-Петербург
Тарих институти

Кобзева Ольга Петровна
тарих фанлари доктори, профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Ауанасова Алина Мусировна
тарих фанлари доктори, профессор
Давлат тарихи институти, Қозоғистон

Бегалинова Калимаш Капсамаровна
фалсафа фанлари доктори, профессор
Ал-Фаробий номидаги Қозоғистон
Миллий университети, Қозоғистон

Хайдаров Муродилла Махмуталиевич
тарих фанлари доктори, профессор
Ўзбекистон миллий университети

Алиева Лале
тарих фанлари доктори,
Озарбайжон давлат университети

Исмаилова Алмаз
тарих фанлари доктори,
Догистон мустақил университети

Талапов Бахриддин Алижанович
тарих фанлари номзоди, доцент,
Наманган давлат университети

Одилов Абдор Анварович
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон Миллий университети

1. Доно Зияева ЭРОН САФАРНОМАЛАРИ ВА МЕМУАР АСАРЛАРИ ТАРИХИЙ МАНБА СИФАТИДА.....	6
2. Санобар Шадманова ЎЗБЕКИСТОН ШАҲАРЛАРИ КЛАССИФИКАЦИЯСИ ВА ТИПОЛОГИЯСИ (1917-1941 ЙИЛЛАР).....	13
3. Надира Маҳкамова ЎРТА ОСИЁ МИЛЛИЙ-ХУДУДИЙ ЧЕГАРАЛАНИШ МАСАЛАСИНИНГ СОВЕТ ДАВРИ АДАБИЁТЛАРИДА АКС ЭТИШИ.....	20
4. Қаҳрамон Алманов ИЛК ЎРТА АСРЛАР УСТРУШОНА ТАНГАЛАРИ.....	29
5. Шахноза Абдурахимова 1985-1991 ЙИЛЛАРДАГИ АҲОЛИ МУРОЖААТЛАРИДА СОҒЛИҚНИ САҚЛАШ ТИЗИМИНИНГ АКС ЭТИШИ.....	39
6. Zebiniso Axmedova OLIMLARNING AHMAD DONUSH IJODI VA FAOLIYATIGA QARASHLARI.....	47
7. Гулчеҳра Аҳмедова СУРХОНДАРЁ БАХШИЛАРИ.....	54
8. Komiljon Arziyev SHIMOLIY-BAQTRIYA MOZOR-QO`RG`ONLAR O`RGANILISH TARIXI (eramizdan avvalgi II asrlar oxiri va eramizning III asrlariga).....	59
9. Мансур Бойсариев ДИАСПОРА ТУШУНЧАСИНИНГ ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАР КЕСИМИДА РИВОЖЛАНИШ ТАРИХИ.....	65
10. Шерзод Баҳранов РОССИЯНИНГ ЎРТА ОСИЁ БИЛАН ҚЎҚОН ОРКАЛИ ОЛИБ БОРГАН ЧОЙ САВДОСИ ТАРИХИДАН (XIX-аср охири ва XX-аср бошларида).....	74
11. Феруза Бобожонова БУХОРО АМИРЛИГИДАГИ МАДРАСАЛАРНИНГ ҚУРИЛИШИ, МОДДИЙ-ХЎЖАЛИК ТАЪМИНОТИ ВА ФАОЛИЯТИНИ ТАШКИЛ ҚИЛИШ МАСАЛАЛАРИ.....	80
12. Назокат Бозорова СУРХОНДАРЁЛИКЛАРНИНГ ФРОНТ ВА ФРОНТ ОРТИДАГИ ЖАСОРАТИ.....	94
13. Шербек Ёдгоров МИСРДАГИ ИЖТИМОЙ-ИҚТИСОДИЙ МУАММОЛАРНИНГ ДИНИЙ ЭКСТРЕМИЗМ ВА РАДИКАЛИЗМНИНГ ЁЙИЛИШИГА ТАЪСИРИ.....	100
14. Бехзод Исабеков СУЮРЛИТЕПА ЁДГОРЛИГИ ТЎҒРИСИДА МУЛОҲАЗАЛАР.....	108

15. Дилфуза Исмоилова, Нор Бердиев XIX АСР ОХИРИ - XX АСР БОШЛАРИДА ТУРКИСТОН ЎЛКАСИДА КОНЧИЛИК ВА МЕТАЛЛУРГИЯ ТАРИХИДАН.....	113
16. Фарходжон Исматуллаев ЕВРОПА ИТТИФОҚИ БИЛАН ҲАМКОРЛИК – ЎЗБЕКИСТОН ТАШҚИ СИЁСАТИНИНГ УСТУВОР ЙЎНАЛИШЛАРИДАН БИРИ СИФАТИДА.....	121
17. Руфина Каюмова ЎЗБЕК ЖАНГЧИЛАРИНИНГ ЖАСОРАТЛАРИ УРУШ ДАВРИ ХАТЛАРИ САТРАЛАРИДА.....	129
18. Oybek Klichev, Nishona Hasanova SITORAI MOXI XOSA MUZEYI BINOLARINING TUZILISHI.....	135
19. Хушнудбек Мамадалиев ФАРҶОНА ВОДИЙСИДА “ЯНГИ ШАҲАР” ЛАРНИНГ ПАЙДО БЎЛИШИ ВА УЛАРДАГИ ЎЗГАРИШЛАР.....	141
20. Erkinjon Maxmudov BXSR HUKUMATINING VAQF MULKLARIGA BO’LGAN MUNOSABATI.....	152
21. Темур Мўминов ИБРОҲИМ МЎМИНОВ ПОРТРЕТИГА ЧИЗГИЛАР.....	157
22. Ғайратхон Мухтаров ЧОТҚОЛ ТОҒ ТИЗМАСИ ПЕТРОГЛИФЛАРИНИНГ ЎРГАНИЛИШИ.....	166
23. Жамшид Перемкулов СОВЕТ ДАВРИДА САНОАТ ШАҲАРЛАРИ ТАШКИЛ ҚИЛИШ СИЁСАТИ ВА УНИНГ ОҚИБАТЛАРИ (ТОШКЕНТ ВИЛОЯТИ МИСОЛИДА).....	173
24. Зафар Раҳманов ЧУСТ ЎТРОҚ ДЕҲҚОНЧИЛИК МАДАНИЯТИНИНГ ШАКЛЛАНИШИ ВА ВОҲА ЖОЙЛАШУВ ТИЗИМИНИНГ БОШЛАНИШИ.....	183
25. Элёр Раҳмонов ФАРҶОНА ВОДИЙСИДА КАМ ТАЪМИНЛАНГАН ВА ЁШ ОИЛАЛАРНИ ИЖТИМОИЙ ҲИМОЯЛАШ ЖАРАЁНИ.....	191
26. Зокир Рустамов 1920-1930 ЙИЛЛАРДА ЎЗБЕКИСТОН, ТУРКИЯ ВА ЭРОНДА АМАЛГА ОШИРИЛГАН ИЖТИМОИЙ-МАДАНИЙ ИСЛОҲОТЛАР.....	199
27. Azamat Sanakulov MARKAZIY OSIYODA SIYOSIY JARAYONLARDAGI XALQ DIPLOMATIYASINING AHAMIYATI VA O'RNİ.....	205
28. Нодир Сафаров РОССИЯ-БУХОРО АЛОҚАЛАРИНИНГ ХОРИЖИЙ ТАРИХШУНОСЛИГИ ТАҲЛИЛИ.....	213

29. Анора Тоғаева ЎЗБЕКИСТОН ШАҲАРЛАРИДА СОҒЛИҚНИ САҚЛАШ ТИЗИМИ: АҲВОЛИ ВА МУАММОЛАРИ (1950-1980 йиллар).....	219
30. Фарход Усманов 1920-1930 ЙИЛЛАРДА ЎЗБЕКИСТОНДА БОЛАЛАР ҚАРОВСИЗЛИГИ: МУАММО ВА ЕЧИМЛАР.....	226
31. Икромжон Умаров БАДАШ – КЎҲИТАНГТОҒ ҚИШЛОҚЛАРИ АҲОЛИСИНИНГ ҚАДИМИЙ МУСИҚИЙ САНЪАТИ.....	238
32. Гулнора Фарманова Н.И.ВЕСЕЛОВСКИЙ ВА УНИНГ АФРОСИЁБДАГИ АРХЕОЛОГИК ИШЛАРИ (АРХЕОЛОГИК ТАДҚИҚОТ УСУЛЛАРИНИНГ БИРЛАШИШ ТЎҒРИСИДА).....	245
33. Madina Chorieva XX-XXI ASRLAR TARIXSHINOSLIGIDA SO'NGGI MANGIT AMIR SAYID OLIMXON.....	250
34. Шахло Хусанова БУЮК ИПАК ЙЎЛИДАГИ МИНГТЕПА ШАҲРИ.....	255
35. Фурқат Тошбоев, Наргиза Каримова УСТРУШОНАНИНГ ҚАДИМГИ ШАҲАРЛАРИ ВА УЛАРНИНГ БУЮК ИПАК ЙЎЛИ САВДОСИДАГИ ЎРНИ.....	261

ЎТМИШГА НАЗАР ВЗГЛЯД В ПРОШЛОЕ LOOK TO THE PAST

Жамшид Перемкулов,
Илмий ходим
Ўзбекистон Фанлар академияси
Тарих институти,
jamper180888@gmail.com

СОВЕТ ДАВРИДА САНОАТ ШАҲАРЛАРИ ТАШКИЛ ҚИЛИШ СИЁСАТИ ВА УНИНГ ОҚИБАТЛАРИ (ТОШКЕНТ ВИЛОЯТИ МИСОЛИДА)

For citation: Jamshid Peremkulov, SOVIET POLICY ON ESTABLISHING OF INDUSTRIAL CITIES AND ITS CONSEQUENCES (ON THE EXAMPLE OF THE TASHKENT REGION). Look to the past. 2020, Special issue 4, pp.173-182

 <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9599-2020-SI-4-23>

АННОТАЦИЯ

Мақолада совет даврида Тошкент вилоятида саноат шаҳарларининг ташкил этилиш тарихи, табиий заҳиралар ва уларни қайта ишлаш ҳамда фойдаланиш буткул марказ ихтиёрида бўлганлиги ҳамда муттасил ташиб кетилганлиги, бунинг оқибатида юзага келган муаммолар янги, илгари илмий муомалага киритилмаган архив хужжатлари, статистик маълумотлар асосида очиқ берилган. Хусусан, иқтисод ва бошқарув тизими ўта марказлаштирилган шароитда республиканинг бой табиий ва иқтисодий ресурслари ўз ихтиёрида бўлмаганлиги, Ўзбекистон том маънода хомашё базасига айланганлиги, бунинг натижасида юзага келган муаммолар таҳлил қилинган.

Калит сўзлар: хомашё, марказлаштириш, машинасозлик, кимё саноати, оғир саноат, кончилик, Ангрен кўмир кони, Ўзбекистон металлургия комбинати, Олмалик тоғ металлургия комбинати ва б.

Жамшид Перемкулов,
Научный сотрудник. Институт
Истории Академии наук Узбекистана,
jamper180888@gmail.com

СОВЕТСКАЯ ПОЛИТИКА СОЗДАНИЯ ПРОМЫШЛЕННЫХ ГОРОДОВ И ЕЕ ПОСЛЕДСТВИЯ. (НА ПРИМЕРЕ ТАШКЕНТСКОЙ ОБЛАСТИ)

АННОТАЦИЯ

В статье на основе ранее не опубликованных архивных документов и статистических данных раскрывается история создания промышленных городов в Ташкентской области. Выявленными фактами обосновывается то, что природные ресурсы, их переработка и использование полностью находились в распоряжении центра, и эти ресурсы регулярно

транспортировались за пределы республики. В результате Узбекистан был превращен в сырьевую базу центра.

Ключевые слова: сырье, централизация, машиностроение, химическая промышленность, тяжелая промышленность, добыча полезных ископаемых, угольный разрез Ангрен, Узбекский металлургический комбинат, Алмалыкский горно-металлургический комбинат и др.

Jamshid Peremkulov,
Research fellow. The Institute of History of
the Academy of Science of Uzbekistan
jamper180888@gmail.com

SOVIET POLICY ON ESTABLISHING OF INDUSTRIAL CITIES AND ITS CONSEQUENCES. (ON THE EXAMPLE OF THE TASHKENT REGION)

ABSTRACT

On the basis of previously unpublished archival documents, the article reveals the history of the establishment of industrial cities in the Tashkent region during the Soviet era, the fact that natural resources and their processing and use were entirely at the disposal of the center and constantly transported. In particular, in the conditions of highly centralized economy and management system, the rich natural and economic resources of the republic were not at its disposal, Uzbekistan became a real raw material base, and the resulting problems were analyzed.

Index Terms: raw materials, centralization, machine building, chemical industry, heavy industry, mining, Angren coal mine, Uzbekistan Metallurgical Combine, Almalyk Mining and Metallurgical Combine, etc.

1. Долзарблиги:

Шаҳарларнинг шаклланиши ва ривожланиш жараёни тарихий-тадрижий тараққиёт махсули бўлиб, уларнинг равнақи ёки таназзули жамиятнинг иқтисодий-ижтимоий аҳволига чамбарчас боғлиқ. Жумладан, мамлакатимиз ҳудудидаги шаҳарлар қадимдан савдо, хунармандчилик, фан ва маданият марказлари сифатида башарият тараққиётига улкан ҳисса қўшиб келгани билан бир қаторда турли иқтисодий ҳамда сиёсий вазият таъсирида зиддиятли шаклланишини кузатиш мумкин. Уларни тарихийлик нуқтаи назаридан таҳлил қилиш эса, давр руҳиятини очиб беришда ёрдам беради. Шунингдек, бугунги кунда шаҳарлардаги ижтимоий, иқтисодий ва ҳатто маданий жараёнлар негизини аниқлаш ҳамда улардан тўғри хулосалар чиқариш шаҳарларнинг кейинги тақдирини белгилашда айтиш мумкин бўлиши шубҳасиз.

Шу аснода, мазкур мақолада совет ҳукумати бошқаруви йилларидаги иқтисодий ислохотларни даврий изчилликда кўриб чиқиш орқали уларнинг шаҳарларга таъсирини аниқлаш мумкин бўлади. Шу жиҳатдан, тадқиқотда ўтган асрда совет ҳукумати томонидан олиб борилган иқтисодий ислохотлар Тошкент вилояти саноат шаҳарлари мисолида уларнинг зиддиятли ривожини очиқланиши мақсад қилиб олинди.

2.Методлар ва ўрганилганлик даражаси:

Изланиш жараёнида тарихий солиштирма, статистик, хронологик изланиш усулларидан фойдаланилди. Айниқса, когорт усули самарали бўлди. Когорт таҳлил учун шаҳарда ишлаб чиқарилган маҳсулотлар тури бўйича ва ҳар бир корхона томонидан тайёрланган маҳсулотлар қисмларга ажратилди. Уларни йиллар кесимида таҳлил қилиш орқали шаҳарларнинг совет ҳукумати бошқаруви давридаги салоҳияти кўрсатиб берилди. Бунда ишлаб чиқарилган маҳсулот сонини динамикада кўрсатиш имкони пайдо бўлди. Бундан ташқари, солиштирма статистик, математик ҳамда ижтимоий таҳлил усуллари ҳам фойдаланилди.

Мамлакатимизда шаҳарлар тарихини ўрганиш ҳамма даврларда ҳам муҳим аҳамият

касб этган. Кўриб чиқилаётган йилларда Тошкент вилояти шаҳарлари тарихини ўрганиш масалалари бўйича қатор монографиялар, кўплаб оммабоп асарлар ва тадқиқотлар юзага келди.

Шаҳарлар тарихи билан бир қаторда, у ердаги демографик вазият, шаҳарлардаги ижтимоий, иқтисодий ва маданий ҳаёти билан боғлиқ турли фан соҳаларида илмий изланишлар олиб борилган бўлиб, улар орасида тарих йўналиши воқеалар кетма кетлигига асосланиши, узвийликда ўрганилиши билан ажралиб туради. Ўрганилаётган ҳудуд шаҳарлари ҳақидаги илмий изланишлар асосан география, демография, социология, иқтисод, тарих каби фан тармоқлари доирасида амалга оширилганлигини қайд этиб ўтиш лозим.

Совет ҳокимияти бошқаруви йилларида янги ташкил этилган ресурс шаҳарларни тадқиқ этишда ҳукумат олиб борган сиёсатни қўллаб қувватлаш, сиёсий раҳнамоларнинг белгилаб берган вазифалари доирасидан чеккага чиқмаслик каби масаланинг мафкуравий жиҳатига кўпроқ эътибор қаратилганлигини кўришимиз мумкин. Хусусан, 1974 йилда чоп этилган Ўзбекистонда амалга оширилган саноатлаштириш сиёсати ҳақидаги рисолада [23] ресурс шаҳарлари хусусида ҳам маълумотлар қайд этилган бўлиб, ушбу асарни коммунистик партия томонидан ишлаб чиқилган дастурлар ижроси сифатида баҳолаш мумкин.

Совет бошқаруви йилларида республикадаги, хусусан тадқиқот объекти бўлмиш Тошкент вилояти бўйича илмий изланишлар ҳам олиб борилган бўлиб, уларда шаҳарлардаги аҳоли сони, ишлаб чиқаришдаги улуши, саноат корхоналари фаолияти билан боғлиқ статистик маълумотлар ҳам келтириб ўтилган [20: 13-бет; 26; 28: 40-бет]. Шунингдек, бу даврда иқтисодий таҳлилга бағишланган илмий асарлар ҳам чоп этилган [24] бўлиб, уларда масаланинг иқтисодий аҳамияти, ресурс шаҳарлар тараққиёти, аҳолисининг сони, ишлаб чиқариши каби жиҳатлар қамраб олинган.

Бу даврда халқ ҳўжалигига оид даврий статистик тўпламлар ҳам чоп этиб борилган [16; 19; 31]. Ушбу тўпламларнинг амалий аҳамияти хусусида сўз борганда, маълумотларнинг кенг қамровлилиги, статистик кўрсаткичларга бой эканлиги билан ажралиб туришини эътироф этиш лозим.

Мустақиллик йилларида ҳам ушбу масала юзасидан турли фан соҳалари доирасида изланишлар олиб борилди. Хусусан, тадқиқот доирасида иқтисодий изланишлар амалга оширилган бўлиб, унда саноат объектларидаги ишлаб чиқаришнинг иқтисодиётга таъсири таҳлил қилинган [37]. Бундан ташқари, мазкур масала юзасидан географияга оид илмий изланишларни ҳам эътироф этиш лозим [43; 46: 111-117-бетлар]. Ушбу тадқиқотларда Ўзбекистон шаҳарларидаги урбанизация жараёнлари масаласи ёритилган бўлиб, шаҳарлардаги аҳоли миграцияси, республикадаги демографик вазият, Тошкент вилояти саноат шаҳарларининг республикада тутган ўрни каби масалалар қамраб олинди. Шунингдек, сўнгги йилларда шаҳарлардаги демографик ҳолатлар таҳлиliga оид тадқиқотлар ҳам эълон қилинди [47]. Уларда совет ҳукумати бошқаруви йилларида шаҳарлар вужудга келишига асос бўлган тарихий жараёнлар, ишлаб чиқариш, шаҳардаги корхоналар фаолияти каби масалалар ўрин олди. Бундан ташқари, ушбу масала ҳар бир шаҳарнинг юбилейи муносабати билан нашр этилган адабиётларда ҳам акс этди [34; 36; 38; 39; 44; 45 ва б.].

3. Тадқиқот натижалари:

Ўзбекистон Марказий Осиёда нафақат қулай географик жойлашуви, қадимий цивилизация маркази сифатида, балки табиий-иқтисодий ресурслари, интеллектуал салоҳияти, юксак маданияти билан минтақада ҳамиша алоҳида ўрин тутиб келган. Бу имкониятлар ва салоҳият тарихий тараққиётнинг турли босқичларида бошқа давлатлар эътиборини жалб қилиб, юртимизга кўплаб тажовузлар уюштирилишига ва бойликларининг талон тарож қилинишига сабаб бўлди.

Сўнгги 120 йиллик мустамлакачилик даврида ҳам бу ҳолат яққол намоён бўлди. Ўтган асрнинг 20-30-йилларида Ўзбекистон ҳудудида совет ҳокимияти томонидан уюштирилган геологик экспедициялар ҳам шу мақсадга йўналтирилган эди. Ушбу экспедициялар натижасида Тошкент атрофидаги тоғли ҳудудлар мис, уран, олтин, кўмир ва бошқа мамлакат иқтисодиёти учун муҳим табиий хомашёларга бой эканлиги, Чирчиқ дарёсининг айланма

ҳаракати арзон электр манбаига асос бўлиши аниқланди. Шу ҳулосалар асосида ресурслардан унумли фойдаланиш мақсадида Тошкент воҳасида дастлаб электрэнергияга ихтисослашган Чирчиқ (1935), кейинги йилларда эса, тоғ-кон саноатига асосланган Бекобод (1945), Ангрен (1946), Олмалиқ (1951) каби саноат шаҳарлари вужудга келди.

Иккинчи жаҳон уруши йилларида мазкур ҳудудларда аниқланган табиий хомашё манбалар фронт эҳтиёжларига жалб этилди. 1941-1945 йиллар оралиғида Ангрен атрофларидан жами 475 минг тонна кўмир[26: 112-бет.], Олмалиқ ҳудудида аниқланган конлардан 500 минг тоннадан ортиқ қимматбаҳо маъданлар[38: 14-15-бетлар.], Чирчиқ шаҳрига кўчириб келтирилган саноат корхоналари ишлаб чиқарган 800 минг тоннадан ортиқ кимёвий маҳсулотлар ва қурул яроғлар [27: 26-бет.], Бекобод ҳудудига кўчирилган металлургия комбинати томонидан 150 минг тоннадан зиёд рангли металллар[28: 40-бет.] фронт эҳтиёжларига сафарбар этилди.

Урушдан кейинги йилларда ҳам совет ҳукумати халқ хўжалиги назоратини ўз қўлида сақлаш мақсадида аввалги йилларда самара берган маъмурий буйруқбозлик усулидан фойдаланишни давом эттирди. Ушбу жараёнда энг аввало, мамлакат бўйлаб йирик саноатни вужудга келтиришга катта эътибор қаратилди. Натижада, Ўзбекистонда ҳам саноат учун зарур ислохотлар олиб борилди. Хусусан, 1945 йилдан бошлаб, республикадаги машинасозик корхоналари қишлоқ хўжалиги техникалари учун шиналар, кимё саноати корхоналари ўз навбатида қишлоқ хўжалиги учун табиий ўғитлар ишлаб чиқара бошлади. Бундан ташқари, ўлкадаги оғир саноат корхоналари ҳам халқ хўжалигига йўналтирилди.

Совет ҳукумати мамлакатдаги барча ишлаб чиқариш тармоқлари бошқарувини давлат назоратида сақлаш учун ўзига хос тизимни йўлга қўйган эди. Унга кўра, республикалардаги ишлаб чиқариш кучлари бошқа ҳудуддаги саноат маҳсулотларига бевосита қарам бўлиши талаб этилар эди. Бундан ташқари, корхоналар фаолияти учун зарур хомашё миқдори ҳам давлат томонидан белгилаб қўйилган эди. Ушбу жараён 1923 йилдан фаолияти йўлга қўйилган Давлат режа қўмитаси (“Госплан”) ҳамда 1948 йилда ташкил этилган Моддий ва техник таъминот бўйича давлат қўмитаси (“Госснаб”) орқали бошқарилар эди. Мазкур идоралар тузилмаси совет ҳукумати бошқаруви даврида бир неча бор ўзгартирилишига қарамай, умумий иқтисодий қонуниятларни четлаб ўтолмади. Оқибатда мамлакатдаги барча корхоналарда ишлаб чиқариш билан боғлиқ жиддий муаммолар кучайиб борди.

Шунинг билан бир қаторда совет ҳукумати саноат корхоналарида ишлаб чиқариш ҳамда уни тақсимлаш вазифасини бевосита республика ихтиёридан олиб қўйган эди. Ушбу жараён совет ҳукумати томонидан ишлаб чиқилган ўзига хос тизим асосида олиб борилди. Иккинчи жаҳон урушидан кейинги йилларда Ўзбекистон ҳудудидаги оғир саноатга ихтисослашган корхоналар иш фаолиятининг ташкил этилиши масаласи Ангрен шаҳридаги кўмир саноати корхоналари мисолида кўриб чиқиш мумкин.

Жумладан, 1947 йилга оид архив ҳужжатларида қайд этилишича, Ангрен шаҳридаги “Кўмир кон қурилиш” ширкати томонидан тайёрланган хомашё дастлаб “Ўрта Осиё кўмир кидирув” (“Средазуглеразведка”) ташкилоти жамғармасига ўтказилган[1: 1-варақ]. Ўз навбатида, мазкур ташкилот Москвадаги “Шарқ кўмир кидирув бош бошқармаси” (Главвостокуглеразведка)га хомашёни юборган[2: 70-варақ]. 1948 йилда ушбу бошқарма давлат таъминот идорасига ҳисоб берган. Давлат таъминот идораси ишлаб чиққан режа асосида Шарқий ҳудудлардаги кўмир саноати вазирлиги (Министерство угольной промышленности восточных районов) маҳсулотни мамлакат бўйлаб барча зарур соҳаларга тақсимлаш вазифасини олган[2: 81-92-варақлар]. Шу тартибда кўмирнинг маълум қисми “Ўрта Осиё кон лойиҳалаш институти” (Средазгипрошахта) жамғармасига қайтарилган. Ушбу муассаса 1949 йилда лойиҳа асосида тақсимланган республика халқ хўжалиги учун зарур кўмирни Ўзбекистон Министрлар Кенгашига тақдим этган[17].

Ўзбекистон ҳукумати ўз навбатида кўмирни соҳалар бўйича тақсимлаган. Кўриб турганимиздек, Ангрен ҳудудида казиб олинган кўмир маҳсулоти Москва (Марказ) орқали бошқарилган бўлиб, республика эҳтиёжлари учун маълум қисмигина қайтарилган. Бунда асосан, Марказ томонидан белгилаб берилган иқтисодий вазифалар иноватга олинган. Яъни,

у даврда Ўзбекистонни пахта етиштириш базасига айлантириш сиёсати олиб борилганлиги ҳисобга олинса, тақдим этилган кўмир ҳам айнан шу соҳага хизмат қилиши талаб этилган. Республикадаги бошқа тармоқларда маҳсулот тақчиллиги йиллар давомида ҳал этилмай келинган. Натижада республика иқтисодиёти бир тарафлама шаклланишга мажбур бўлган.

Бу каби сиёсат Олмалик шахридаги оғир саноатга ихтисослашган корхоналарга ҳам тадбиқ этилган. Жумладан, “Олмалик кўрғошин қурилиш” ширкати томонидан тайёрланган қимматбаҳо металллар аввало, Москвадаги Рангли металл қидирув (“Цветметразведка”) ташкилоти жамғармасига юборилган [6]. Ушбу ташкилот ширкатдан қабул қилиб олган маҳсулот ҳақида давлат таъминот кўмитасига ҳисобот тақдим этган. Берилган ҳисобот асосида таъминот кўмитаси мамлакатдаги турли саноат корхоналарига белгиланган иқтисоий вазифалардан келиб чиққан ҳолда хомашёни тақсимлаган. Шунингдек, Чирчиқ шахрида фаолияти йўлга қўйилган қишлоқ хўжалиги учун зарур ўғитлар тайёрлаб берувчи корхоналар ҳам даставвал ўз маҳсулотларини Москвадаги Кимё саноати вазирлиги (“Министерство химической промышленности”)га юборишга мажбур бўлган.

Ушбу вазирлик ўз навбатида тақсим режа тузиш учун давлат таъминот кўмитасига ҳисобот тақдим этган. Давлат таъминот кўмитаси тузган тақсим режа асосида Ўзбекистонга пахта саноати учун маҳсулотнинг бир қисми етиб келган. Бундан ташқари, Бекобод ҳудудида фаолият олиб борган Ўзбекистон металлургия заводи томонидан ўзлаштирилган Фарход тоғлари этагидаги металллар ҳам Ўзбекистон металлургия комбинатида хомашё ҳолатига келтирилиб, мамлакат оғир саноат вазирлиги (“Министерство тяжёлой промышленности”) ихтиёрига ўтказилган. Ушбу вазирлик ҳам тақсим режа учун давлат таъминот кўмитасига ҳисобот тақдим этган.

Давлат таъминот кўмитаси ишлаб чиққан тақсим режаси асосида вазирлик маҳсулотни мамлакат бўйлаб етказиш мажбуриятини олган. Бекободда фаолият олиб борган цемент ишлаб чиқариш корхонаси томонидан тайёрланган маҳсулотлар ҳам худди шу тартибда халқ хўжалигига жалб этиш тизими жорий қилинган. Цемент маҳсулотлари даставвал Москвадаги Министрлар кенгашининг қурилиш ишлари бўйича давлат кўмитаси (“Госстрой”) ихтиёрига ўтказиб берилган. Мазкур муассаса мамлакатдаги қурилиш режасига жалб этиш мақсадида давлат таъминот кўмитасига ҳисобот топширган. Мазкур ҳисобот асосида таъминот кўмитаси тақсим режа ишлаб чиққан. Тақсим режа ижроси қурилиш ишлари бўйича давлат кўмитасига юклатилган.

Иккинчи жаҳон урушидан кейинги йилларда Бекобод ҳудудида тайёрланган цемент маҳсулотлари асосан, республикада қурилган янги йирик иншоотлар хусусан, Фарход ГЭС, йирик саноат корхоналари, ишлаб чиқариш муассасаларига йўналтирилган.

Шунингдек, ушбу корхоналар учун кадрлар тайёрлаш тизими ҳам урушдан кейинги йилларда бирёқлама кечди. Янги ташкил этилган саноат корхоналари учун ишчиларнинг катта қисми Москвадан марказ буйруғи билан кўчириб келтирилган аҳоли вакиллари ҳиссасига тўғри келар эди. Бундай тизимни вужудга келиши аввало, режага асосланган иқтисодий муносабатлар туфайли, имкон қадар тез фурсатда кўпроқ маҳсулот тайёрланиши заруриятидан маҳаллий кадрларни етиштириш учун вақт ҳам, маблағ ҳам ажратилмаганлиги билан боғлиқ эди[48]. Бу ўз навбатида, янги ташкил этилган ресурс шаҳарлар аҳолиси ҳам асосан кўчириб келтирилган аҳоли вакилларида иборат бўлишига олиб келди.

Масаланинг яна бир жиҳати корхоналарнинг ишлаб чиқариш қувватлари урушдан аввалги даврга мансуб бўлиб, хорижий асбоб-ускуналарга нисбатан 15-20 йил ортда қолган эди [40: 275-бет.]. Умуман, ишлаб чиқаришда ишчилар жуда оғир шароитларда меҳнат қилар эдилар. Масалан, урушдан кейинги дастлабки босқичда металлургияда ҳали ҳануз кислород орқали портлатиш усули қўлланилмай келар эди, кўмир очиқ усулда қўлга киритилар, бошқа тармоқ корхоналарда ҳам қўл меҳнати устунлик қилар, ускуналар автоматлашмаган эди. Бу қолоқлик фан ва техникани ишлаб чиқариш билан узвий боғланмаганлиги оқибати эди. Ушбу жараён кейинги йилларда шаҳарлардаги экологик мувазанатнинг бузилиши, тоғ кўчкилари сингари бир қатор муаммоларни юзага келтирди.

Оғир меҳнат шароитидаги ишчиларни корхоналарда муқим ушлаб туриш учун ҳукумат томонидан зарур чоралар ишлаб чиқилган эди [41: 229-бет]. Жумладан, 1945 йилда қабул қилинган қарорга кўра, кўмир, металлургия, кимё каби саноат корхоналарида фаолият олиб бораётган ишчилар ҳужжатларини олиб қўйиш, унинг ўрнига махсус гувоҳнома тақдим этиш амалиёти йўлга қўйилди. Борди-ю, ишчилар ишдан бўйин товласа ёки иш жойини сабабсиз тарк этса, 5 йилдан 8 йилгача қамок жазоси қўлланилиши мумкин эди.

Бундан ташқари, иккинчи жаҳон урушидан сўнг дунёда юзага келган “совуқ уруш” туфайли совет ҳукумати қуролланиш пойгасига мамлакатни жалб этиши ҳам иқтисодга ўз таъсирини кўрсатди. Натижада, асосий ишлаб чиқариш кучларининг ҳарбий соҳага йўналтирилиши билан йиллар давомида халқ хўжалигида камомад кучайиб борди.

Ўтган асрнинг 60-йиллари ўрталаридан маъмурий буйруқбозликка асосланган бундай муносабатлар иқтисод марказлашувига олиб келганлигини ва бу жамиятдаги кўплаб муаммоларга сабаб бўлганлиги юқори доираларда ҳам эътироф этила бошланди. Кун тартибда иқтисодни енгиллаштириш, марказлаштиришдан қисман холи қилиш бўйича янги иқтисодий ислохотлар талаб этилиши яққол намоён бўлиб қолди.

1965 йилда А.Н. Косыгин томонидан иқтисодий ислохотлар режаси ишлаб чиқилди[21: 1-3-бетлар.]. Унга кўра, корхоналарни республика қошида тузилган тармоқ вазирликлар ихтиёрига ўтказиш, ишлаб чиқариладиган маҳсулотлар турини белгилаш, ишлаб чиқаришга корхона маблағларини жалб этишга руҳсат бериш, таъминотчи ва истеъмолчиларни топиши, даромадларни ўзлари бошқариши, фойдани корхона ихтиёрида қолдириш, улар ҳисобидан ишчилар учун уй-жой қуриш имконини яратиш кўзда тутилган эди.

Бир қараганда, Косыгин ислохотлари республика иқтисоди мустақиллигини таъминлаши зарур эди. Аммо ҳукумат доираларида мазкур ислохотлар танқид остига олинди ва улар жуда катта чекловлар билан юзаки амалга ошди, холос. Республикаларда ташкил этилган тармоқ вазирликлар Марказ руҳсатсиз корхоналар фаолиятига аралашиши таъқиқлаб қўйилди[7; 11; 12]. Корхоналар томонидан ўз хўжаликларини эркин юритиш фақатгина халқ хўжалигига алоқаси бўлмаган корхоналарга тадбиқ этилди.

Оғир саноат ва йирик ишлаб чиқариш бирлашмалари аввалгидек давлат назоратида қолди. Корхоналарнинг қуввати ишлаб чиқариш ҳажмига нисбатан мувофиқлашмаганлиги, корхоналарга белгиланган таъминотнинг вақтида етказилмаслиги оқибатида режалар ўз вақтида тўлиқ бажарилмади. Бундан ташқари, совет ҳукумати томонидан жорий этилган маблағларнинг айланма ҳаракати ҳам жиддий муаммоларга сабаб бўлди. Ишлаб чиқилган маҳсулот ёки маблағ бюрократик тўсиқларга учраши табиий ҳол эди.

Умуман олганда, А.Н. Косыгин томонидан жорий қилинган иқтисодий ислохотлар Ўзбекистон шароитида марказлашувдан чекинишга эмас, балки марказга қарамликни кучайишига олиб келди. Саноат шаҳарларидан саноат маҳсулотларини олиб кетилиши йил сайин ортиб борди.

Масалан, Олмалик яқинидаги конлардан шаҳарнинг илк ташкил этилган даврида яъни, 1951 йилда 17,5 минг тонна[10], 1961-1965 йилларда 348,5 минг тонна маҳсулот олиб чиқиб кетилган бўлса, 1970 йилда саноат корхоналари 801 минг тонна хомашё, 1975 йилга келиб эса, 2117 минг тонна, 1986 йилда 2622 минг тонна хомашё [8], 1990 йил маълумотларига кўра, шаҳар саноати 2781 минг тонна хомашё мамлакат эҳтиёжи учун етказиб берилди[33].

Ангрен шаҳри ҳудудидаги саноат корхоналари томонидан етказиб берилган кўмир ҳажми эса қуйидаги тартибда ўсиб борди:

Йиллар	1940	1941-1945	1946	1950	1955	1960	1965	1975	1980	1990

Ўзлаштирилган кўмир ҳажми (тонна)	3,4 минг	475 минг	147,8 минг	1.475 минг	2.587 минг [18]	3.841 минг	4.369 минг	5.750 минг	5.144,5 минг	5.766 минг
---	-------------	----------	---------------	---------------	-----------------------	---------------	---------------	---------------	-----------------	---------------

Бундан ташқари, урушдан кейинги йилларда Ангрен шахри яқинидаги тоғли худуддан совет геологлари томонидан олтин, уран ва бошқа қимматбаҳо металллар аниқланиб, уларни ўзлаштириш бўйича зарур тадбирлар амалга оширилди. Хусусан, 1960 йилда Ангрен шахри яқинидаги Кўчбулоқ қишлоғида олтин конлари аниқланиб[3] ва 1969 йилдан Кўчбулоқ кони расман ишга тушди. 1972 йилда бу ерда олтин ажратиш фабрикаси фаолияти йўлга қўйилиб, шу йилнинг ўзида 108,9 минг тонна руда ўзлаштирилди[42: 118-бет.]. 1977 йилга келиб, олтин қазув конидан 9.810 тонна руда қайта ишланди[35: 100-бет.]. Шунингдек, 1966 йилда Облик худудида норуда материаллар карьери фойдаланишга топширилди. 1970 йилда ушбу корхонада 840 тонна пўлат эритилди.

1975 йилда 935 тонна пўлат ҳам халқ хўжалигига йўналтирилди. Шу тариқа, Ўзбекистон худудидаги қимматбаҳо металллар Марказ ихтиёрига ўтди. Бекобод шахри худудидаги саноат корхоналари томонидан етказиб берилган хомашё ҳажми қуйидагича ўсиб борди [4; 18: 114-бет; 5; 12.]:

Йиллар	1941- 1945	1946	1955	1960	1970	1975	1980	1985	1990
Ўзлаштирилган маҳсулот ҳажми (тонна)	150 минг	136 минг	142 минг	1.045 минг	1.382 минг	1.498 минг	1.596 минг	2.340 минг	2.690 минг

Чирчиқ шахрида кимё саноатига йўналтирилган корхоналардан қишлоқ хўжалиги учун минерал ўғитлар етиштириб бериш ҳажми қуйидагича ошди [22; 25; 14; 32]:

Йиллар	1941- 1945	1950	1955	1965	1975	1985	1990
Ўзлаштирилган маҳсулот ҳажми (тонна)	800 минг	357 минг	422 минг	953 минг	1.607 минг	2.020 минг	3.137 минг

Ишлаб чиқариш ҳажми ортиб борса-да, технологиялар янгиланмаган эди. Чирчиқ шахридаги саноат корхоналари томонидан ишлаб чиқарилган деярли барча маҳсулотлар кучли кимёвий таркибга эга бўлиб, улардан ҳосил бўлган чиқиндиларни ушлаб қолувчи қурилмалар урушдан кейинги йилларда ўрнатилган эди. Саноат корхоналарининг ишлаб чиқариш салоҳияти ошиб боргани сари, экологик қурилмаларнинг қуввати кучсизланиб борди.

Бундан ташқари, ишлаб чиқаришда энергия таъминоти билан боғлиқ узилишлар ҳам корхоналарнинг муттасил ишлашида тўсиқ бўлиб келди. Хусусан, 1986 йилга оид ҳужжатларда Чирчиқ саноат зонасидаги аксар корхоналар фаолияти газ ёқилғисига боғлиқ бўлганлиги боис, Муборак вази қайта ишлаш заводидаги технологияларнинг эскирганлиги оқибатида газ таъминотида узилишлар тез-тез содир бўлиб турганлиги қайд этилган[30].

Шу ва бошқа омиллар таъсирида саноат шахрида ишлаб чиқариш ҳажми 1980 йиллар ўрталаридан бошлаб кескин қисқариб борди[9: 50-51-варақлар]. 1987 йилга келиб эса, баъзи корхоналарда ишлаб чиқариш буткул тўхтаб қолиб шаҳар бюджети 6.745.000 сўмга зарар кўрган[9: 73-варақ]. Биргина Олмалик тоғ-кон металлургия комбинатида 1986 йилга келиб, ишлаб чиқариш 1984 йилга нисбатан 30 фоизга тушиб кетган эди.

Бундан ташқари, корхоналар учун зарур эҳтиёт қисмлари бошқа республикалардан ўз вақтида етказиб берилишида ҳам муаммолар юзага келди. Масалан, Ангрен шахридаги “Ўзбек кон қурилиш” ширкати 6-қурилиш бошқармаси ғишт терувчи бўлинмасининг 1986 йилги ҳисоботларида шаҳардаги қурилишлар учун корхона балансига 700 дан ортиқ турли асбоб-ускуналарнинг ўз вақтида етказиб берилмаганлиги акс этган[29]. Бундай

бетартибликлар туфайли республика бюджети катта зарар кўрган эди. 1990 йиллар бошига келиб, Ангрен шаҳридаги саноат корхоналарининг иш ҳажми янада камайиб кетди[15].

4. Хулосалар:

1. Совет даврида саноат шаҳарларидаги инфратузилмалар, уй-жой қурилиши, шаҳар бюджети, хўжалик таъминоти, хатто, шаҳар аҳолисини зарурий хўжалик моллари билан таъминланиши ҳам бевосита ишлаб чиқариш ҳажмига боғлиқ эди.

2. Шу боис ишлаб чиқариш ўсиб борган даврда шаҳар бюджети ва таъминотида муаммолар кузатилмаган бўлса-да, аммо кейинчалик, XX асрнинг 50-60-йилларида ишга туширилган қурилмалар эскириши, табиий ресурсларнинг хўжасизларча қазиб олиниши, иқтисодиётга ўз таъсирини кўрсатди.

3. Ишлаб чиқариш турғунликка учраши билан саноат шаҳарларида ишсизлик, тақчиллик, инқироз ҳолатлари юзага келди. Истиқлол арафасида Ўзбекистондаги саноат шаҳарлари мана шундай мерос билан қолди.

4. Шу тариқа совет даврининг сўнгги йилларига келиб, Тошкент вилоятидаги саноат шаҳарларида ишлаб чиқаришда инқироз ҳолати яққол намоён бўлди. Бу ҳолат юқорида қайд этилган омиллар билан боғлиқ бўлиб, совет иқтисодий сиёсати инқирозининг кучайишига сабаб бўлди.

Иқтибослар/ Сноски/References:

1. Ўз МА. 2117-жамғарма, 1-рўйхат, 332-йиғмажилд. (National Archives of Uzbekistan. Fund 2117, List 1, Collection 332).
2. Ўз МА. 2117-жамғарма, 1-рўйхат, 385-йиғмажилд. (National Archives of Uzbekistan. Fund 2117, list 1, collection 385.)
3. Тошкент ВДА. 1-жамғарма, 1-рўйхат, 4-йиғма жилд, 70-варақ. (Tashkent Regional State Archives. 1 collection, 1 list, 4 collections, 70 pages.)
4. Тошкент ВДА. 394-жамғарма, 3-рўйхат, 98-йиғмажилд, 15-варақ. (Tashkent Regional State Archives. Fund 394, list 3, collection 98, p. 15.)
5. Тошкент ВДА. 394-жамғарма, 3-рўйхат, 54-йиғмажилд, 19-варақ. (Tashkent Regional State Archives. Fund 394, list 3, collection 54, sheet 19.)
6. Олмалиқ ШДА. 1-жамғарма, 2-рўйхат, 24-йиғмажилд, 28-варақ. (Almalyk city state archive. 1 collection, 2 list, 24 collection, 28 sheet)
7. Олмалиқ ШДА. 1-жамғарма, 2-рўйхат, 48-йиғмажилд, 223-варақ. (Almalyk city state archive. Fund 1, List 2, Collection 48, p. 223)
8. Олмалиқ ШДА. 1-жамғарма, 3-рўйхат, 563-йиғмажилд, 55-варақ. (Almalyk city state archive. Fund 1, List 3, Digest 563, p. 55.)
9. Олмалиқ ШДА. 1-жамғарма, 3-рўйхат, 515-йиғма жилд (Almalyk city state archive. Collection 1, List 3, Volume 515)
10. Олмалиқ ШДА. 265-жамғарма, 2-рўйхат, 1-йиғмажилд, 17-варақ. (Almalyk city state archive. 265 Fund, 2nd list, 1st collection, 17th sheet)
11. Бекобод ШДА. 1-жамғарма, 1-рўйхат, 260-йиғмажилд, 19-23-варақлар. (Bekobod city state archive. Collection 1, List 1, Collection 260, pages 19-23)
12. Бекобод ШДА. 80-жамғарма, 1-рўйхат, 246-йиғмажилд, 7-варақ. (Bekobod city state archive. 80th fund, 1st list, 246th collection, 7th sheet)
13. Чирчиқ ШДА. 2-жамғарма, 1-рўйхат, 862-йиғмажилд, 2-бет. (Chirchik city state archive. Fund 2, List 1, Digest 862, pp)
14. Чирчиқ ШДА. 2-жамғарма, 2-рўйхат, 441-йиғмажилд, 68-варақ. (Chirchik city state archive. Fund 2, List 2, Collection 441, p. 68)
15. Ангрен ШДА. 136-жамғарма, 1-рўйхат, 2-йиғма жилд, 8-варақ. (Angren city state archive. Fund 136, List 1, Volume 2, p. 8)

16. Всесоюзная перепись населения 1926 года. Том 10-16. - Москва: Издание «ЦСУ Союза ССР», 1928-29. (All-Union Population Census of 1926. Volume 10-16. -Moscow: Publishing house of the Central Statistical Administration of the USSR, 1928-29.)
17. “Правда Востока”, 20 сентябрь, 1949. (Truth of the East. September 20, 1949)
18. Промышленность СССР (Статистический сборник). «Государственного статистического издательство». – М.: 1957.(Industry of the USSR. - М .: "State Statistical Edition", 1957)
19. Уровень образования, национальный состав, возрастная структура и размещение населения СССР по республикам, краям и областям (по данным Всесоюзной переписи населения 1959 года). Москва: «Госстатиздат», 1960. (The level of education, ethnic composition, age structure and distribution of the population of the USSR in republics, territories and regions (according to the All-Union Population Census of 1959). - Moscow: Gosstatizdat, 1960.)
20. Ахмедов Э.А. Некоторые вопросы развития новых городов Ташкент-Чирчик-Ангренского промышленного района. // Общественные науки в Узбекистане. №3. 1962. С.13. (Akhmedov E.A. Some issues of the development of new cities in Tashkent-Chirchik-Angren industrial region. // General sciences in Uzbekistan. No. 3. 1962. –p. 13.
21. Косыгин А.Н. Саноатни бошқаришни яхшилаш, планлаштиришни такоминлаштириш ва саноат ишлаб чиқаришни иқтисодий жиҳатдан рағбатлантиришни кучайтириш тўғрисида. // Тошкент ҳақиқати, № 191. 29-сентябрь, 1965-йил. 1-3-бетлар. (Kosygin A.N. Improving industrial management, improving planning and strengthening economic incentives for industrial production. // Tashkent Khakikati, No. 191. September 29, 1965. Pages 1-3.)
22. Социалистические обязательства г. Чирчика. // Социалистический Чирчик. №15. 24-февраля, 1966 г. - С.2.(Socialist commitments of the city of Chirchik. // Socialist Chirchik. No. 15. February 24, 1966. –p.2.)
23. Қорабоев С. Ўзбекистонда ленинча индустриалаштириш тажрибасидан (1925-1941 йиллар). -Тошкент: Ўзбекистон, 1974. (Koraboev S. From the experience of Lenin's industrialization in Uzbekistan (1925-1941). Tashkent: Uzbekistan, 1974).
24. Муллажонов И.Р. Ўзбекистон аҳолиси. Тошкент: “Ўзбекистон”, 1974. (Mullazhonov I.R. Population of Uzbekistan. Tashkent: Uzbekistan, 1974.)
25. Экономический обзор. (Промышленность города за 1975 г.) // Социалистический Чирчик. №146. 6-декабря, 1975 г. С.1 Economic Review. (Industry of the city for 1975) // Socialist Chirchik. No. 146. December 6, 1975. -p.1
26. История новых социалистических городов Узбекистана (Ташкентская область). (Отв. ред. д.и.н. Г.Р. Рашидов). - Ташкент: “Фан”, 1976. History of the new socialist cities of Uzbekistan (Tashkent region). (Editor-in-chief D. I. N. Rashidov). - Tashkent: "Fan", 1976.
27. Савченко Н. Жалилов А. Чирчик. – Ташкент: “Ўзбекистон”, 1980. (Savchenko N. Dzhaliylov A. Chirchik. - Tashkent: "Uzbekistan", 1980.)
28. Трудовой подвиг строителей Фархад ГЭС. // Общественные науки в Узбекистане. № 5, 1985. (Labor feat of builders Farxad GES. // General sciences in Uzbekistan. No. 5, 1985.)
29. “Ўзбекшахтстрой” трести 6-қурилиш бошқармасининг ғишт терувчи бирлашмасининг бошлиғи Д.А. Зазулин нутқи. // Тошкент ҳақиқати, 25-сон. 1 февраль, 1986 йил. 2-бет. (The head of the association of masons of the 6th construction department of the trust "Uzbekshakhtstroy" D.A. Zazulin's speech. // Truth of Tashkent. No. 25. February 1, 1986 Page 2)
30. Ўзбекистон Компартиясининг XXI съезди. ЎзССР Министрлар советининг раиси Ғ.Ҳ. Қодиоров доклади. // Тошкент ҳақиқати. 25-сон. 1-февраль, 1986 йил. 3-бет (XXI Congress of the Communist Party of Uzbekistan. Chairman of the Council of Ministers of the USSR G.Kh.Kadyrov's speech // Truth of Tashkent. No. 25. February 1, 1986 p. 3)

31. Болдырев В.А. Итоги переписи население СССР. Москва: «Финансы и статистика», 1990. (Boldyrev V.A. The results of the population census in the USSR. -Moscow: "Finance and Statistics", 1990.)
32. Экономический обзор. На финише года (Промышленность Чирчика). // Социалистический Чирчик. №147. 8-декабря, 1990 г. -С. 1. Economic Review. At the end of the year (Chirchik Industry). // Socialist Chirchik. No. 147. December 8, 1990. -p. 1.)
33. Олмалик шахрининг иқтисодий ва социал ривожланишининг 1990 йил якунлари. Саноат. // Олмалик ҳақиқати. №16. 26-февраль, 1991 й. 2-бет. (Results of economic and social development of Almalyk in 1990. Industry. // Almalyk fact. No. 16. February 26, 1991 Page 2)
34. Насриддинов Ж., Бобоназаров А., Боймуродов А., Содиқов Б. Сайхун соҳилидаги шаҳар. (Масъул муҳаррир: Н. Умаров) Тошкент: “Ўзбекистон”, 1995. (Nasriddinov Y., Bobonazarov A., Boimurodov A., Sodikov B. City on the bank of Saykhun. (Editor-in-chief: N. Umarov) Tashkent: Uzbekistan, 1995.)
35. Убайдуллаев А. Костецкий В. Афсоналардаги шаҳар. Ангрен: “Наврўз”, – 1996. – 100-бет. (Ubaydullaev A. Kostetsky V. City in the legends. Angren: "Navruz", - 1996. - 100 p.)
36. Убайдуллаев А. Костецкий В. Афсоналардаги шаҳар. Ангрен: “Наврўз”, 1996. (Ubaydullaev A. Kostetsky V. City in the legends. Angren: Navruz, 1996).
37. Бобожонова Д. Ўзбекистонда ижтимоий-иқтисодий муносабатлар (1970-1980 йиллар). Тошкент: “Шарқ”, 1999. (Bobodjonova D. Socio-economic relations in Uzbekistan (1970-1980). Tashkent: Shark, 1999.)
38. Сигедин В.Н. Алмалыкская жемчужина. – Ташкент: “Шарқ”, 1999. (Sigidin V.N. Almalyk pearl. - Tashkent: Shark, 1999).
39. Ҳасанов А., Топилов Т., Аскарлов М., Атаханов А.. Кўхна ва навқирон Олмалик. Тошкент, 2000. (Hasanov A., Topilov T., Askarov M., Atakhanov A. .. Old and young Almalyk. Tashkent, 2000.)
40. Самохин М.Ю. Экономическая история России. — Москва: ГУ ВШЭ, 2001. (Samoksin M.Yu. Economic history of Russia. - Moscow: SU HSE, 2001.)
41. Литвиновский И. А. Восстановление народного хозяйства СССР после Великой Отечественной войны // Российские и славянские исследования: Сб. науч. статей. Вып. 1 / Редкол.: О. А. Яновский (отв. ред.) и др. - Мн.: БГУ, 2004. — С. 229 (Litvinovsky I.A. Restoration of the national economy of the USSR after the Great Patriotic War // Russian and Slavic studies: Sat. scientific. a statue. Issue 1 / Editorial board: O. A. Yanovskiy (editor-in-chief), etc. - Minsk: BSU, 2004. - p. 229)
42. Костецкий В. Ангрен – город из легенды. Ангрен: “Zarqalam”, – 2006. (Kostetsky V. Angren - the city of legends. Angren: "Zarkalam", - 2006.)
43. Эгамбердиева М. Бозор иқтисодиёти шароитида шаҳарлар ривожланишининг минтакавий муаммолари (Тошкент вил. мисолида). г.ф.н... дисс. – Тошкент, 2008. (Egamberdieva M. Regional problems of urban development in a market economy (on the example of the Tashkent region). g.f.n ... diss. Tashkent, 2008.)
44. Ҳасанов А., Мирзакулов Т. Истиклол: тарих ва тақдир. Тошкент, 2010. (Hasanov A., Mirzakulov T. Independence: history and fate. Tashkent, 2010).
45. Ёрматов И. Саодат водийси. -Тошкент: “Наврўз”, 2012. (Yormatov I. Valley of Happiness. Tashkent: "Navruz", 2012.)
46. Тожиева З. Демографическое развитие регионов Узбекистана и демогеографическое районирование // Часопис соціально-економічної географії. Випуск 18. 2015 (Tozhieva Z. Demographic development of the regions of Uzbekistan and demogeographic zoning // Chasopis of socio-economic geography. Issue 18.2015).
47. Саипова К.Д. Изменение национального состава население в результате притока промышленных кадров. // Вестник науки и образование. №10. 2017. -С.31-34. (Saipova K.D. Change in the national composition of the population as a result of advertising shots. // Bulletin of Science and Education. No. 10. 2017. -p. 31-34.)

ЎТМИШГА НАЗАР

ВЗГЛЯД В ПРОШЛОЕ

LOOK TO THE PAST

№SI-4 (2020)

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz

Tadqiqot LLC The city of Tashkent,

Amir Temur Street pr.1, House 2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz

Phone: (+998-94) 404-0000

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz

ООО Тадqiqot город Ташкент,

улица Амира Темура пр.1, дом-2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz

Тел: (+998-94) 404-0000